

YẾU TỐ TÁC ĐỘNG ĐẾN XÂY DỰNG GIA ĐÌNH VĂN HÓA Ở TỈNH HẢI DƯƠNG HIỆN NAY

Nguyễn Thị Hải Hà

Trường Đại học Sao Đỏ, Hải Dương

Ngày nhận bài 13/01/2020, ngày nhận đăng 16/3/2020

Tóm tắt: Xây dựng gia đình văn hóa là nhiệm vụ được Đảng Cộng sản Việt Nam đề ra trong nhiều kỳ Đại hội Đảng từ năm 1986 đến nay. Thực hiện chủ trương đó, công tác xây dựng gia đình văn hóa tỉnh Hải Dương đạt được nhiều kết quả đáng ghi nhận, nhưng vẫn còn một số hạn chế, thiếu sót. Bài báo đi vào nghiên cứu, phân tích một số yếu tố tác động đến xây dựng gia đình văn hóa ở tỉnh Hải Dương hiện nay nhằm góp phần kiến giải nguyên nhân của những thành tựu và hạn chế đó.

Từ khóa: Gia đình; Hải Dương; xây dựng gia đình văn hóa.

1. Đặt vấn đề

Sinh thời Chủ tịch Hồ Chí Minh đã căn dặn: “Nhiều gia đình cộng lại mới thành xã hội, gia đình tốt thì xã hội mới tốt, xã hội tốt thì gia đình càng tốt. Hạt nhân của xã hội là gia đình” (Hồ Chí Minh, 1959). Thực hiện chủ trương xây dựng gia đình văn hóa của Đảng và lời căn dặn của Người, công tác xây dựng gia đình văn hóa trên địa bàn tỉnh Hải Dương đạt được kết quả tốt. Năm 2019, phong trào xây dựng “Gia đình văn hoá” có 524.343/620.779 gia đình đạt danh hiệu gia đình văn hóa (đạt 84,4%). Kết quả trên nói lên ý thức trách nhiệm của công dân trong xây dựng đời sống văn hóa ở cơ sở, góp phần giữ gìn giá trị văn hóa truyền thống gia đình, tăng cường khối đoàn kết toàn dân, tạo động lực cho sự phát triển kinh tế xã hội, nâng cao chất lượng cuộc sống vật chất và tinh thần cho mỗi gia đình.

Tuy nhiên, công tác xây dựng gia đình văn hóa trên địa bàn tỉnh Hải Dương vẫn còn những hạn chế: tình trạng bạo lực, cờ bạc, rượu chè, ly hôn, ma túy, mại dâm chưa được ngăn chặn kịp thời ở một số gia đình; tình trạng sinh con thứ 3 vẫn còn; thực hiện nếp sống văn minh trong việc cưới, việc tang chuyên biến chậm; việc bình xét thi đua gia đình văn hóa ở một số nơi vẫn còn mang tính hình thức; công tác chỉ đạo triển khai thực hiện phong trào ở cấp cơ sở còn chậm... Những hạn chế này đã phần nào ảnh hưởng đến chất lượng xây dựng gia đình văn hóa, tác động xấu đến sự phát triển môi trường văn hóa của tỉnh.

Bài báo phân tích làm rõ một số yếu tố cơ bản trên địa bàn tỉnh tác động trực tiếp, gián tiếp đến quá trình xây dựng gia đình văn hóa hiện nay.

2. Quan niệm về gia đình văn hóa và mục tiêu xây dựng gia đình văn hóa

Gia đình văn hóa: Là khái niệm để chỉ một kiểu gia đình văn hóa mới, một trình độ văn hóa gia đình mới ở nước ta. Sau Cách mạng tháng Tám, trên quan điểm “kiến quốc phải tiến hành song song với cứu quốc”, Nhà nước Việt Nam Dân chủ Cộng hòa non trẻ đã phát động phong trào thi đua xây dựng đời sống mới ở mọi đơn vị cơ sở, bao

gồm cả gia đình. Những chuẩn mực cụ thể của đời sống mới trong gia đình được Chủ tịch Hồ Chí Minh với bút danh Tân Sinh phân tích rõ trong cuốn sách *Đời sống mới* xuất bản năm 1947. Danh hiệu tôn vinh gia đình đã có thay đổi theo dòng lịch sử; có khi được gọi là gia đình gương mẫu, gia đình năm tốt, gia đình xã hội chủ nghĩa; có khi được gọi là gia đình văn hóa mới. Cho đến nay, những tiêu chuẩn của gia đình văn hóa (tên gọi được sử dụng thống nhất từ năm 1975) không ngừng được điều chỉnh, bổ sung, hoàn thiện nhằm phù hợp với yêu cầu của xã hội.

Theo đó, gia đình văn hóa là một kiểu gia đình mới được hình thành trên cơ sở giữ gìn, kế thừa, phát huy những giá trị tốt đẹp của gia đình truyền thống, của văn hóa dân tộc, đồng thời tiếp thu có chọn lọc những giá trị tiến bộ, nhân văn của nhân loại trong thời đại mới. Gia đình văn hóa tạo ra được môi trường tốt để các thành viên trong gia đình có điều kiện phát triển toàn diện, hài hòa cả vật chất lẫn tinh thần và để gia đình thực sự là tế bào mạnh khỏe, thúc đẩy phát triển xã hội. Mặt khác, gia đình văn hóa còn được hiểu theo nghĩa là một danh hiệu để phong tặng cho những gia đình thực hiện tốt các tiêu chuẩn đặt ra. Do đó, gia đình văn hóa là một khái niệm động, từ khi xuất hiện đến nay có nhiều thay đổi với những tên gọi như: gia đình mới, gia đình có nếp sống văn hóa, gia đình văn hóa xã hội chủ nghĩa, gia đình văn hóa mới. Phong trào xây dựng gia đình văn hóa thực chất là xây dựng gia đình văn hóa mới, trên cơ sở kế thừa những giá trị văn hóa truyền thống.

Mục tiêu xây dựng gia đình văn hóa: Xây dựng gia đình hòa thuận, hạnh phúc, bình đẳng, tiến bộ; tổ chức lao động sản xuất, kinh doanh, học tập, nâng cao ý thức của các thành viên trong gia đình, gương mẫu chấp hành chủ trương, chính sách của Đảng, pháp luật của Nhà nước; giáo dục cho mỗi thành viên tình cảm cộng đồng, giữ gìn gia phong nền nếp trong gia đình.

3. Những yếu tố tác động đến xây dựng gia đình văn hóa ở tỉnh Hải Dương hiện nay

3.1. Điều kiện địa lý - tự nhiên, kinh tế, văn hóa, dân cư tác động đến xây dựng gia đình văn hóa của tỉnh Hải Dương

3.1.1. Điều kiện địa lý - tự nhiên

Vị trí địa lý: Hải Dương là một tỉnh thuộc đồng bằng sông Hồng, có diện tích tự nhiên 1.662 km², là tỉnh có diện tích trung bình trong số các tỉnh thành ở Việt Nam. Tỉnh được chia làm 2 vùng: vùng đồi núi và vùng đồng bằng; có dân số 1.892.254 người. Đây cũng là tỉnh đông dân nhất Bắc Bộ, trong đó khu vực nông thôn chiếm 68,07%, thành thị 31,93% (Cục Thống kê tỉnh Hải Dương, 2018). Trung tâm kinh tế chính trị, văn hóa của tỉnh thuộc thành phố Hải Dương, cách thủ đô Hà Nội 57 km về phía Tây, cách Hải Phòng 45 km về phía Đông. Trên địa bàn tỉnh có nhiều tuyến đường giao thông quan trọng của quốc gia, như quốc lộ 5, 10, 18, 37, 38. Hệ thống đường thủy bao gồm hệ thống sông Thái Bình, sông Luộc, các trục sông Bắc Hưng Hải và An Kim Hải... là những đầu mối nối liền tỉnh Hải Dương với các vùng kinh tế trong nước. Tỉnh có trữ lượng tài nguyên khoáng sản lớn, bao gồm 24 loại hình khoáng sản. Hải Dương có khí hậu nhiệt đới gió mùa, với bốn mùa trong năm, phù hợp cho việc trồng rau màu và cây công nghiệp vào vụ Đông Xuân.

Điều kiện địa lý - tự nhiên của tỉnh Hải Dương đã tạo điều kiện thuận lợi cho người dân được giao lưu, phát triển văn hóa - xã hội, tiếp nhận những thành tựu khoa học - kỹ thuật, các dịch vụ xã hội trong nước và quốc tế. Mặt khác, điều kiện thuận lợi về khí hậu, tài nguyên thiên nhiên cũng thúc đẩy phát triển trồng trọt, chăn nuôi. Đây là thế mạnh, tác động tích cực đến việc xây dựng gia đình văn hóa như: phát triển kinh tế hộ gia đình, làm cho cuộc sống gia đình ổn định về kinh tế, tiến tới xây dựng gia đình âm no, bình đẳng, tiến bộ, hạnh phúc.

Tuy nhiên, vị trí địa lý - tự nhiên trên cũng đem đến cho tỉnh Hải Dương những hạn chế trong giải quyết các vấn đề xã hội. Đặc biệt, trước bối cảnh hội nhập quốc tế hiện nay, khi nền văn hóa thế giới có sự giao thoa, nhiều luồng văn hóa trong đó có cả văn hóa phù hợp và không phù hợp với thuần phong mỹ tục của người Việt Nam dễ dàng xâm nhập vào. Một bộ phận người dân nếu không nhận thức đúng đắn sẽ dễ dàng tiếp thu luồng văn hóa phản tiến bộ. Điều đó tác động tiêu cực đến xây dựng gia đình văn hóa như: phát sinh các tệ nạn cờ bạc, rượu chè, mại dâm... Mặt khác, Hải Dương là tỉnh đồng bằng ven sông nên thường xuyên chịu ảnh hưởng của thiên tai, lũ lụt, hạn hán, dịch bệnh làm cho tâm lý và đời sống của các gia đình bị ảnh hưởng, là cơ sở để nhiều hủ tục, mê tín dị đoan vẫn còn tồn tại dai dẳng.

3.1.2. Điều kiện kinh tế, văn hóa, cư dân của tỉnh Hải Dương

Điều kiện kinh tế: Sự phát triển kinh tế ảnh hưởng đến vấn đề xây dựng gia đình văn hóa. Hải Dương là nơi khởi thủy nền văn minh lúa nước, tập quán sản xuất lâu đời của người dân là làm ruộng, chăn nuôi. Nền kinh tế nông nghiệp lạc hậu chịu sự chi phối của một hệ tư tưởng hướng về một trật tự bình yên, ít thay đổi. Điều này ảnh hưởng không nhỏ đến việc thực hiện bình đẳng giới trong xây dựng gia đình văn hóa. Khi đất nước bước vào thời kỳ đổi mới, với những chính sách kinh tế - xã hội mới, nền kinh tế Hải Dương có sự chuyển dịch theo hướng công nghiệp hóa. Nhiều khu công nghiệp được hình thành, những ngành công nghiệp chủ yếu như điện, xi măng, ô tô chiếm tỷ trọng lớn trong giá trị sản xuất; tăng trưởng của ngành công nghiệp quyết định tăng trưởng kinh tế của tỉnh. Năm 2018, giá trị sản xuất công nghiệp (theo giá 2010) ước đạt 227.467 tỷ đồng, bằng 115,7% kế hoạch năm, tăng 13,9% so với cùng kỳ năm trước, trong đó có sự đóng góp chủ yếu của các doanh nghiệp có vốn đầu tư nước ngoài (Cục Thống kê tỉnh Hải Dương, 2018). Cùng với sự chuyển đổi cơ chế quản lý kế hoạch hóa tập trung quan liêu bao cấp sang cơ chế thị trường, phát triển kinh tế hàng hóa nhiều thành phần theo định hướng xã hội chủ nghĩa, thiết chế gia đình ở tỉnh Hải Dương đang được củng cố trở lại với địa vị tự chủ trong điều hành sản xuất kinh doanh, tiêu thụ sản phẩm. Bước chuyển đổi nền kinh tế vừa tạo ra cơ hội, đồng thời cũng đặt ra những thách thức mới cho người dân trong xây dựng gia đình văn hóa.

Kinh tế phát triển, đời sống ngày càng được nâng cao là tiền đề vật chất quan trọng giúp cho mỗi gia đình phát huy tốt vai trò của mình. Tuy nhiên, tốc độ công nghiệp hóa nhanh và những mặt trái của nền kinh tế thị trường đã có những tác động tiêu cực đối với gia đình hôm nay. Đồng thời, do những quan điểm thực dụng, có chỗ, có nơi đồng tiền trở thành thước đo giá trị của con người, làm cho tình cảm các thành viên trong gia đình xa cách, thậm chí xảy ra xô xát về lợi ích kinh tế. Mặt khác, nhiều gia đình mãi lo làm kinh tế không quan tâm đến việc học tập của con cái, dẫn đến việc con cái họ rơi vào các tệ nạn xã hội.

Điều kiện văn hóa: Hải Dương nằm ở trung tâm đồng bằng Bắc Bộ, cái nôi của nền văn minh sông Hồng. Hải Dương là vùng đất địa linh nhân kiệt, có nhiều danh nhân lựa chọn làm nơi lập nghiệp: Trần Hưng Đạo - vị tướng tài kiệt xuất; Nguyễn Trãi - danh nhân văn hóa thế giới; Chu Văn An - thầy giáo mẫu mực của muôn đời. Hải Dương cũng rất nổi tiếng bởi truyền thống hiếu học, là tỉnh đứng đầu cả nước về đỗ khoa bảng. Nơi đây có rất nhiều di tích lịch sử và danh lam thắng cảnh. Toàn tỉnh có 1.098 di tích lịch sử văn hóa, trong đó có 133 di tích được xếp hạng quốc gia... Hải Dương chịu ảnh hưởng sâu sắc và đậm nét tư tưởng Nho giáo.

Truyền thống văn hóa đó đã tác động tích cực tới việc xây dựng gia đình văn hóa. Ảnh hưởng của Nho giáo làm cho những lễ giáo trong gia đình vẫn còn được lưu giữ và truyền lại cho thế hệ sau và là cơ sở cho quá trình xây dựng đời sống văn hóa gia đình trong giai đoạn mới. Tuy nhiên, ảnh hưởng sâu sắc bởi tư tưởng Nho giáo làm cho tính gia trưởng độc đoán của nam giới vẫn còn tồn tại trong một bộ phận gia đình, nhất là những gia đình ở khu vực nông thôn. Điều này ảnh hưởng tiêu cực đến việc xây dựng gia đình hoà thuận, bình đẳng, dân chủ, hạnh phúc, tiến bộ trên địa bàn tỉnh.

Điều kiện dân cư: Cư dân Hải Dương sống quần tụ với nhau thành từng phố, phường, làng, xóm, mang tính cộng đồng sâu sắc. Đặc biệt, ở nông thôn, vai trò của gia tộc rất lớn, chi phối gia đình và chi phối cả cuộc sống cá nhân trong gia đình. Sống tập trung, đề cao tính cộng đồng, có đời sống tinh thần đa dạng, phong phú và coi trọng giáo dục, đào tạo là những đặc trưng tạo điều kiện thuận lợi giúp các gia đình tiếp tục phát huy tốt giá trị giáo dục của gia đình truyền thống trong xây dựng gia đình văn hóa. Khi đất nước tiến hành đổi mới, những đặc trưng đó có tác động sâu sắc tới các quan hệ xã hội. Trong sự biến đổi này, mỗi gia đình, cá nhân không tránh khỏi sự đấu tranh giữa cái cũ và cái mới, cái tích cực và cái lạc hậu. Điều này đã tác động tích cực tới các quan hệ trong gia đình. Bên cạnh đó, tốc độ công nghiệp hóa ở Hải Dương đang phát triển mạnh, sự phân hóa giàu - nghèo ngày càng lớn cũng ảnh hưởng tiêu cực đến công tác xây dựng gia đình văn hóa hiện nay của tỉnh.

3.2. Chủ trương, chính sách của Đảng, Nhà nước và tỉnh Hải Dương trong xây dựng gia đình văn hóa

3.2.1. Chủ trương, chính sách của Đảng, Nhà nước

Xây dựng gia đình mới - gia đình văn hóa là chủ trương được Chủ tịch Hồ Chí Minh và Đảng ta đề ra rất sớm. Ngay sau khi nước nhà được độc lập, Bác Hồ phát động toàn dân tham gia xây dựng đời sống mới. Người coi xây dựng gia đình là một nội dung quan trọng trong xây dựng đời sống mới. Phong trào xây dựng gia đình mới bắt đầu từ năm 1960. Sau khi đất nước thống nhất, Bộ Văn hóa phối hợp với Hội Liên hiệp Phụ nữ Việt Nam ban hành Thông tư số 35/TT ngày 12/5/1975 về việc đẩy mạnh cuộc vận động xây dựng gia đình mới và đưa ra những tiêu chuẩn về xây dựng gia đình văn hóa: gia đình hòa thuận, bình đẳng, dân chủ, hạnh phúc, tiến bộ; thực hiện sản xuất tốt, sinh đẻ có kế hoạch, thực hiện tiết kiệm; thực hiện tốt đường lối, chính sách của Đảng, Chính phủ.

Từ sau năm 1986, cùng với công cuộc đổi mới đất nước, chủ trương xây dựng gia đình văn hóa được Đảng Cộng sản Việt Nam quan tâm bằng nhiều chủ trương mang tính liên tục, nhất quán. Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc của Đảng Cộng sản Việt Nam qua các kỳ đại hội VIII (1996), Đại hội IX (2001), Đại hội X (2006) đều nhấn mạnh sự cần thiết phải xây dựng gia đình văn hóa, góp phần thực hiện tốt công cuộc công nghiệp

hóa, hiện đại hóa đất nước. Nghị quyết Đại hội XII của Đảng đã nhấn mạnh nội dung về xây dựng đời sống văn hóa lành mạnh trong mỗi gia đình, góp phần giáo dục, rèn luyện con người về nhân cách, đạo đức, lối sống; thực hiện chiến lược phát triển gia đình Việt Nam; phát huy giá trị truyền thống tốt đẹp, xây dựng gia đình no ấm, tiến bộ, hạnh phúc, văn minh.

Bên cạnh đó, Chỉ thị số 27-CT/TW ngày 12/1/1998 của Bộ Chính trị về việc thực hiện nếp sống văn minh trong việc cưới, việc tang và lễ hội; Chỉ thị số 49/CT/TW ngày 21/2/2008 của Ban Bí thư về xây dựng gia đình văn hóa thời kỳ công nghiệp hóa, hiện đại hóa đất nước với mục tiêu chủ yếu của công tác xây dựng gia đình là ổn định, củng cố và xây dựng gia đình theo tiêu chí ít con (mỗi cặp vợ chồng chỉ có 1 hoặc 2 con)... cũng đã thể hiện sự quan tâm và chủ trương nhất quán của Đảng về xây dựng gia đình văn hóa mới ở Việt Nam như là một mục tiêu quan trọng trong quá trình quá độ tiến lên chủ nghĩa xã hội.

Thực hiện chủ trương của Đảng, Chính phủ đã triển khai nhiều chính sách nhằm xây dựng chiến lược, hướng dẫn và tổ chức thực hiện nhiệm vụ xây dựng gia đình văn hóa như: Quyết định số 106/2005/QĐ-TTg ngày 16/5/2005 của Thủ tướng Chính phủ về việc phê duyệt Chiến lược xây dựng gia đình Việt Nam giai đoạn 2005-2010; Thông tư số 12/2011/TT-BVHTTDL ngày 10/10/2011 của Bộ trưởng Bộ Văn hóa Thể thao và Du lịch quy định chi tiết về tiêu chuẩn, trình tự, thủ tục, hồ sơ công nhận Danh hiệu “Gia đình văn hóa”, “Thôn văn hóa”, “Làng văn hóa”, “Bản văn hóa”, “Tổ dân phố văn hóa” và tương đương... Thông tư 17/2011/TT-BVHTTDL ngày 1/12/2011 và Thông tư 02/2013/TT-BVHTTDL ngày 24/1/2013 của Bộ trưởng Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch quy định chi tiết tiêu chuẩn, trình tự thủ tục xét và công nhận phường đạt chuẩn văn minh đô thị, thị trấn đạt chuẩn văn minh đô thị.

Ngoài ra, Đảng và Nhà nước còn ban hành, bổ sung, hoàn thiện Luật Hôn nhân và Gia đình, chính sách dân số kế hoạch hóa gia đình, chính sách kinh tế đối với gia đình, đề ra một số chính sách bảo vệ quyền lợi cho phụ nữ.

Những chủ trương chính sách của Đảng, Nhà nước có ý nghĩa quan trọng trong việc tăng cường sự lãnh đạo của Đảng, Nhà nước, các tổ chức chính trị - xã hội về xây dựng gia đình văn hóa, từ đó nâng cao nhận thức, đổi mới tư duy, xác định trách nhiệm, nghĩa vụ của mỗi cá nhân, gia đình trong xây dựng gia đình văn hóa thời kỳ mới. Đây cũng là cơ sở pháp lý để tỉnh Hải Dương ban hành văn bản, chỉ thị, kế hoạch lãnh đạo cơ sở trong công tác xây dựng gia đình văn hóa hiện nay.

3.2.2. Chủ trương của tỉnh Hải Dương trong công tác xây dựng gia đình văn hóa

Thực hiện Chủ trương của Đảng và Nhà nước, Tỉnh Hải Dương đã ban hành nhiều văn bản, nghị quyết, chỉ thị về xây dựng gia đình văn hóa.

Thực hiện Chỉ thị số 27-CT/TW ngày 12/1/1998 của Bộ Chính trị, UBND Tỉnh Hải Dương đã ban hành Quyết định số 215/1998/QĐ-UB về nếp sống văn hóa. Tiếp đó, ngày 13/3/2001, UBND Tỉnh ban hành Quyết định số 2081/2001/QĐ-UB về việc ban hành quy định nếp sống văn hóa trên địa bàn tỉnh mà trọng tâm là phong trào “Toàn dân đoàn kết xây dựng đời sống văn hóa”. Nhằm thể chế hóa và đẩy mạnh việc thực hiện xây dựng đời sống văn hóa, ngày 12/11/2009, UBND Tỉnh Hải Dương tiếp tục ban hành Quyết định số 34/2009/QĐ-UBND về tiêu chuẩn công nhận danh hiệu Gia đình văn hoá, Làng văn hoá, Khu dân cư (Tổ dân phố) văn hoá trên địa bàn tỉnh Hải Dương. Đây là

những quyết định đóng vai trò quan trọng trong quá trình xây dựng đời sống văn hóa ở tỉnh Hải Dương nói chung và xây dựng gia đình văn hóa nói riêng.

Bên cạnh đó, Tỉnh cũng có các công văn, chỉ thị liên quan đến việc xây dựng gia đình văn hóa như: Công văn số 2576/UBND-VP ngày 3/11/2015 về việc sơ kết 5 năm thực hiện Chiến lược quốc gia về bình đẳng giới và tổng kết thực hiện Kế hoạch số 692/KH-UBND; Chỉ thị 03-CT/TU của Tỉnh ủy Hải Dương về “Thực hiện nếp sống văn minh trong việc cưới, việc tang, lễ hội”...

Những chủ trương, chính sách của Tỉnh Hải Dương là cơ sở pháp lý để các cấp ủy Đảng và chính quyền địa phương triển khai thực hiện, cụ thể hóa trong quá trình xây dựng gia đình văn hóa. Các văn bản này vừa có tính chất chỉ đạo, định hướng công tác quản lý của chính quyền địa phương, vừa nâng cao nhận thức cho các cá nhân, gia đình nhằm thực hiện tốt hơn vai trò của mình trong xây dựng gia đình văn hóa.

Mặc dù vậy, các chủ trương chính sách của Tỉnh còn có một số hạn chế cần được khắc phục như: tiềm năng kinh tế hộ bị hạn chế; chính sách dân số và kế hoạch hóa gia đình chưa được tuyên truyền sâu rộng, chưa có nhiều biện pháp mới trong thực hiện chính sách này, dẫn đến nhiều gia đình sinh con thứ 3, thứ 4... Văn bản, chỉ thị, kế hoạch về công tác xây dựng gia đình văn hóa của tỉnh còn ít, nhiều địa phương thực hiện văn bản luật và dưới luật chưa chặt chẽ, công tác kiểm tra, giám sát việc thực hiện còn hạn chế. Do đó, công tác xây dựng gia đình văn hóa của tỉnh Hải Dương mặc dầu đã có nhiều chuyển biến nhưng kết quả chưa cao so với các tỉnh lân cận và cả nước.

3.3. Yếu tố gia đình truyền thống và vai trò người phụ nữ trong gia đình ở tỉnh Hải Dương

Gia đình truyền thống: Giá trị văn hoá gia đình truyền thống thể hiện ở “gia đạo”, “gia phong” và “gia lễ” của gia đình. “Gia đạo” là đạo đức của gia đình như đạo hiếu, đạo ông bà, đạo cha con, đạo vợ chồng, đạo anh em; là cha hiền con hiếu, anh nhường em nhịn, vợ chồng yêu thương nhau, việc học tập lấy tâm, tri, năng làm gốc... “Gia phong” được hiểu là thói nhà, tập quán và giáo dục trong gia tộc, nền nếp riêng của một gia đình. Cốt lõi của gia phong truyền thống luôn hướng tới tinh thần trọng gốc nguồn, khuyến khích lòng hiếu thảo, phụng dưỡng cha mẹ, thờ kính tổ tiên, coi trọng gia đình, thủy chung tình nghĩa. “Gia lễ” là những nghi lễ, tập tục, cung cách ăn nói, đi đứng, ứng xử trở thành truyền thống, được cha ông chọn lựa qua nhiều thế hệ, con cháu cần noi theo. Nhờ những giá trị văn hoá đó mà gia đình truyền thống ở Hải Dương trở thành hạt nhân quan trọng trong xây dựng gia đình văn hóa. Trục quan hệ dọc Gia đình (Nhà) - Làng xã - Tổ quốc, với gia đình là nền tảng, luôn là một liên kết bền vững, tạo nên sức mạnh tiềm tàng của dân tộc ta. Việc gìn giữ “gia đạo”, “gia phong”, “gia lễ” là động lực tinh thần to lớn trong lịch sử dựng nước và giữ nước của dân tộc Việt Nam nói chung và tỉnh Hải Dương nói riêng. Tuy nhiên, dưới tác động của công nghiệp hóa, hiện đại hóa, cấu trúc của gia đình đã có những đổi thay, ngày càng ít đi những gia đình nhiều thế hệ kiểu “tam đại, tứ đại đồng đường”. Quy mô gia đình thu hẹp với mô hình hai thế hệ và ít con. Lối sống công nghiệp, ý thức về tự do cá nhân khiến cho mối quan hệ giữa các thành viên trong gia đình không thật gắn kết như trước. Mặt trái của cơ chế thị trường tác động không tốt đến hệ thống chuẩn mực trong quan hệ gia đình; đạo đức gia đình đang có những biểu hiện suy giảm, xuống cấp. Cách sống, lối sống xa lạ, lệch chuẩn, thực dụng đã xuất hiện ở không ít gia đình. Các giá trị truyền thống trong gia đình Việt Nam

như lòng nhân ái, vị tha, sự đồng cảm, chia sẻ, quan tâm lẫn nhau trong gia đình bị chi phối bởi cơ chế thị trường...

Vai trò người phụ nữ trong gia đình: Cách thức tổ chức của các thành viên trong gia đình tác động đến xây dựng gia đình văn hóa. Trong chức năng tổ chức đời sống gia đình, vai trò, vị trí của người phụ nữ nổi lên rõ rệt, được thể hiện qua cách cư xử thường nhật từ chuyện nội trợ đến trách nhiệm đối với con cái, cha mẹ hai bên họ hàng, làng xóm. Gánh nặng trong công việc nội trợ, gia đình khiến người phụ nữ ít có cơ hội tham gia vào các công việc chính trị xã hội, khẳng định vị thế của mình. Ngày nay, trong xây dựng gia đình văn hóa, một mặt người phụ nữ ở tỉnh Hải Dương có kế hoạch bố trí công việc gia đình một cách hợp lí, mặt khác, họ còn giáo dục, động viên các thành phần khác của gia đình đồng trách nhiệm trong nội trợ, chia sẻ việc nhà, đem lại hạnh phúc chung cho gia đình. Như vậy, phụ nữ Hải Dương đảm đang được công việc cộng đồng, xã hội, không chỉ từ sự tích cực của mình, mà quan trọng hơn, còn do các thành viên trong gia đình đồng thuận cùng thực hiện hoặc điều hòa công việc để làm tốt trách nhiệm cả trong gia đình và ngoài xã hội. Đây chính là yếu tố tích cực trong xây dựng gia đình văn hóa.

4. Kết luận

Xây dựng gia đình văn hóa là một chủ trương đúng đắn của Đảng và Nhà nước nhằm “Kết hợp và phát huy đầy đủ vai trò của xã hội, gia đình, nhà trường, từng tập thể lao động, các đoàn thể và cộng đồng dân cư trong việc chăm lo xây dựng con người Việt Nam giàu lòng yêu nước, có ý thức làm chủ, trách nhiệm công dân; có tri thức, sức khỏe, lao động giỏi; sống có văn hóa, nghĩa tình, có tinh thần quốc tế chân chính” (Đảng Cộng sản Việt Nam, 2001, 2006, 2011, 2016).

Quá trình xây dựng gia đình văn hóa ở tỉnh Hải Dương trong những năm qua đã đạt được nhiều kết quả đáng ghi nhận, nhưng vẫn còn những hạn chế, thiếu sót cần khắc phục. Quá trình đó chịu tác động cả tích cực lẫn tiêu cực của nhiều yếu tố như: đặc điểm địa lý - tự nhiên; đặc điểm kinh tế, chính trị, văn hóa xã hội; yếu tố gia đình truyền thống, vai trò của người phụ nữ trong xây dựng gia đình văn hóa. Nghiên cứu các yếu tố tác động nêu trên một mặt kiến giải những ưu điểm và hạn chế trong xây dựng gia đình văn hóa ở tỉnh Hải Dương hiện nay, mặt khác góp phần tư vấn đề hoạch định chính sách xây dựng gia đình văn hóa của tỉnh phù hợp hơn trong thời gian tới.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- Hồ Chí Minh (1959). *Bài nói tại Hội nghị cán bộ thảo luận Luật Hôn nhân và gia đình ngày 10/10/1959*.
- Cục Thống kê tỉnh Hải Dương (2018). *Kinh tế - xã hội tỉnh Hải Dương 5 năm (2014-2018)*. NXB Thống kê Hà Nội.
- Đảng Cộng sản Việt Nam (1996). *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ VIII*. Hà Nội: NXB Chính trị quốc gia, tr. 76-77.
- Đảng Cộng sản Việt Nam (2001), (2006), (2011), (2016). *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần IX, X, XI, XII*. Hà Nội: NXB Chính trị Quốc gia.
- Ủy ban nhân dân tỉnh Hải Dương (2019). *Báo cáo kết quả công tác Văn hóa thông tin - Thể dục thể thao năm 2019, phương hướng nhiệm vụ năm 2020*.

SUMMARY

FACTORS AFFECTING CURRENT CULTURED FAMILY BUILDING IN HAI DUONG PROVINCE

Building cultured families is a mission defined by the Party in the Party Congresses. Implementing the Party's policy, the building of cultured families in Hai Duong Province has achieved many results but has also had several limitations. The building cultured families in Hai Duong Province is currently influenced by many factors. The paper goes into study and analysis of some impacts on the building of cultured families in Hai Duong Province today.

Keywords: Family; Hai Duong; build a cultural family.